

Rapport 2011

Ekoökningar i skola och omsorg

Diarienummer:19-13902-10

Projektnummer: 385

Ekoökningar i skola och omsorg

Diarienummer: 19-13902-10
Projektnummer: 385

Rapport för stöd till insatser på livsmedelsområdet (Rapport för 2011)

1. Sammanfattning

Efter nästan tre års arbete med detta projekt kan vi konstatera att projektet har bidragit till en mycket tydlig ökning i efterfrågan på ekologiska livsmedel. Ett flertal av de deltagande kommunerna har ökat andelen ekologiska livsmedel avsevärt, mer än vad vi hade förväntat oss (se vidare i bilaga 2).

Genom projektets upplägg, där utbildning har varit en central del, har kopplingen mellan arbetet för en hållbar utveckling och arbetet med ekologiska livsmedel stärkts. Genom att arbeta gränsöverskridande och tvärsektoriellt har olika personalgrupper fått ökad kunskap om varandras olika kompetenser inom området och också börjat samarbeta mer. Det är tydligt i de deltagande kommunerna att maten och de ekologiska livsmedlen har fått en mer framträdande roll i hållbarhetsarbetet. Synen att matfrågan berör betydligt fler enheter än kostverksamheten har fått fäste. Skolans och förskolans pedagoger och rektorer liksom äldreomsorgens personal har börjat engageras mer och mer i arbetet med ekomaten under projektets gång.

De deltagande kommunerna har fått konkreta verktyg för att gå vidare och att öka sin andel ekologiska livsmedel utan att öka budgeten. Flera av dessa verktyg och metoder har vi fångat upp genom research om goda exempel och genom studiebesök hos och intervjuer med kommuner och landsting som har lyckats med detta tidigare. Därefter har vi spridit metoderna vidare till de deltagande kommunerna.

En annan viktig framgångsfaktor har varit den legitimitet och helhets känsla som har skapats genom att projektet är huvudfinansierat av Jordbruksverket och att det finns nationella mål för ekologiska livsmedel i offentlig sektor. När det satsas nationella medel på detta sätt så upplevs det som mycket positivt.

Av utvärderingarna framgår att deltagarna har fått ökad praktisk och teoretisk kunskap, inspiration, motivation och engagemang. De säger också att de har haft roligt under tiden (se vidare i bilaga 3). Pedagogiken under utbildningarna och i processen med projektet har byggt mycket på delaktighet och dialog, vilket har uppskattats och som vi också tror har bidragit till det positiva resultatet.

Positiva effekter

- Ökad kunskap och ökat engagemang för hållbar utveckling och ekologisk mat.
- Ökade inköp av ekologisk mat har skett i de flesta av de deltagande kommunerna (några av de kommuner som började sina utbildningar under hösten 2011 har inte hunnit genomföra så stora förändringar ännu).
- De deltagande kommunerna har kommit till en tydlig insikt om att det går att höja andelen ekologiska livsmedel avsevärt utan att öka budgeten. Några exempel på viktiga förutsättningar är att man:
  - samtidigt utvecklar arbetet med upphandlingen och fokuserar på att få bra avtal när det gäller ekologiska livsmedel
  - minskar svinnet
  - utvecklar säsonganpassade menyer
  - minskar köttmängderna
- Utvecklade, tydligare och nya mål om ekologisk mat har tagits i flera kommuner.
- Kommunernas organisation när det gäller ekologisk mat har stärkts.
- Insikt hos de deltagande kommunerna att ekologisk mat inte enbart berör kostenheten utan berör hela kommunens organisation.
- Deltagarna upplever att de ingår i en nationell, seriös satsning och att det som de gör i sin verksamhet har betydelse för en hållbar utveckling
- Nätverksträffarna har gett de deltagande kommunerna tillfällen att skapa nya och fruktbara kontakter i arbetet med att hitta nya redskap för att öka andelen ekologiska livsmedel.
- Den praktiska, teambildande matlagningen som genomfördes i fyra kommuner var mycket uppskattad och skapade ett fördjupat intresse för ekologisk mat och gränsöverskridande samarbete.

Övriga erfarenheter

- Den pedagogiska personalen, skollära och föräldrarna till eleverna har en nyckelroll för att nå framgång. För att lärarna skall ta ett större ansvar för att kunskapen om ekologisk mat ska nå fram till eleverna behöver de själva mer kunskap, inspiration och stöd. Till exempel behöver rektorer engageras i ett tidigt skede av processen.
- Process- och kunskapsstödet från projektledarna till kommunerna är viktigt för att projektet ska upplevas som något positivt och att de ser att projektet leder till konkreta förändringar.
- Det har stor betydelse hur informationen inför utbildningarna är förankrad och utformad för att deltagarna skall komma till utbildningarna med ett konstruktivt förhållningssätt.

2. Bakgrund

I projektet Ekoökningar i skola och omsorg har vi genomfört utbildningar i nio kommuner för kostpersonal, pedagoger, vårdpersonal, tjänstemän och chefer. I de deltagande kommunerna har det skapats plattformar för samverkan och olika projektaktiviteter har satts igång för att gynna utvecklingen av ekologisk mat.

Vi kontaktade kommuner och landsting där vi upplevde att det fanns ett starkt intresse för att driva ekofrågor. Under 2011 vände vi oss till 9 kommuner i Sverige.

3. Syfte och målgrupp

Syfte

Projektet skall ge en stabil och kontinuerlig efterfrågan på ekologiska livsmedel i de deltagande kommunerna

Målgrupp

Kostpersonal, vårdpersonal och pedagogisk personal, chefer, politiker i referensgrupper.

4. Projektets mål

1) Samordna kunskapsprocesser och stärka banden mellan kostpersonal, vårdpersonal och pedagogisk personal för att driva ekomatsfrågan framåt på ett mer effektivt sätt.

Kommentar: Detta har vi genomfört.

2) Öka kunskapen om, motivationen och engagemanget för ekologisk mat. Höja statusen på maten och ge en ökad förståelse om varför ekologisk mat är viktigt.

Kommentar: Detta har vi genomfört. Se vidare i Bilaga 1 och Bilaga 3

3) Sätta igång lärande processer där både måltidspersonalen och lärarna är involverade. Detta ska ge ett ökat intresse och en större acceptans för de nya rätterna och den ekologiska maten hos elever och vårdtagare.

Kommentar: Detta har vi genomfört till viss del. Det har visat sig i samtliga deltagande kommuner att det har varit svårt att få med lärare på utbildningarna. Orsakerna till detta varierar. Till en del handlar det om en kommunikations- och informationsfråga, att informationen inte har nått ut till rektorer mfl i tid eftersom lärarna har behov av en mycket lång framförhållning.

4) Öka de ekologiska inköpen. Skapa kontinuerliga inköp och långsiktiga ekonomiska förutsättningar för den ekologiska maten. På så sätt kan de ekologiska producenterna stimuleras att öka sin produktion och en ökad omställning till ekologisk produktion kan genomföras.

Kommentar: Detta hänger mycket på de beslut som de deltagande kommunerna själva tar. Det vi har sett hittills är att den kunskap och det engagemang som har väckts under utbildningarna på flera håll redan har lett till att de ekologiska inköpen har ökat. Se vidare i Bilaga 2.

5. Genomförandeplan och tidsplan

2011.

Januari – Mars

A. Etableringsfas.

Söka efter 8-10 intresserade kommuner.
Informera kommunerna/landstingen om projektet
Etablera kontakter med intresserade kommuner/landsting.
Planera och strukturera projektarbetet

Kommentar: Genomfördes enligt tidplan i 9 kommuner.

April – December

B. Genomförandefas

Genomförande av steg 1-5. 20-25 deltagare per kommun.

Sammanlagt antal utbildningstillfällen:

16-20 st

Sammanlagt antal teambildningstillfällen/matlagningstillfällen:

4 st

Studiebesök:

2 st

Referensgruppsmöten:

ca 8 -10 st

Nätverksträff mellan deltagande

kommuner/landsting och kommuner/landsting med framgångsrikt
arbete med ekologisk mat. Extern föreläsare medverkar:

1 st

Kommentar: Genomfördes enligt planen. Det blev ytterligare en nätverksträff genomförd under året eftersom båda träffarna arrangerades i samverkan med projekt "Ekokompetens för beslutsfattare". Sammanlagt fyra externa föreläsare deltog.

Oktober – December

C. Uppföljnings- och utvärderingsfas

Genomförande av fas C i de 8-10 kommunerna.

Kommentar: Uppföljning och utvärdering genomförs kontinuerligt.

Efter att utbildningarna är genomförda i varje kommun utvärderar vi på plats.

Under 2011 har vi satsat både på "nya" och "gamla" kommuner (sådana som har deltagit 2009 och 2010). Vi har sett att processen i vissa kommuner har behövt ytterligare stöd.

6. Spridning av projektets resultat

Metod

Under året har vi i samverkan med projekt "Ekokompetens för beslutsfattare" arrangerat två kunskapsutbytes- och nätverksträffar där kommuner och landsting som har deltagit i projekten har träffat varandra och delat med sig av sina erfarenheter, strategier och framgångsfaktorer. På träffarna har även andra kommuner och landsting som har lyckats nå en hög andel ekologiska livsmedel deltagit. Även under studiebesök, kunskapsutbyten och ekoworkshops som vi genomför så sprider vi projektets resultat.

Vi har kontinuerligt spridit resultaten mellan de kommuner och landsting som har deltagit 2009, 2010 och 2011.

Hur de som berörs av projektet kan utnyttja resultatet

Vi kommer att göra resultatet tillgängligt via vår egen verksamhet och hemsida.

7. Projektets finansiering

Sökt projektstöd	902 370 kr
Övrig finansiering	1 002 200 kr
Deltagaravgifter	45 000 kr
Lokalhyra för utbildning (finansieras av deltagare)	110 000 kr
Delsumma Övrig finansiering	1 157 200 kr
Summa:	2 059 570 kr

Kommentar: I projektet har nästan hela det stöd som vi fick beviljat använts. Medfinansieringen har främst bestått av den arbetstid som de deltagande personerna/aktörerna från de deltagande kommunerna har lagt ner i projektet. De deltagande kommunerna har även stått för konferens- och lokalkostnader mm i samband med utbildningar som har hållits inom projektet.

8. Projektets arbetsätt

Projektorganisation

Hushållningssällskapet Väst har varit projektägare och ansvarig för ekonomisk redovisning och projektadministration.

När det gäller projektledning, planering, utveckling, kommunikation, insäljning, framtagande av projektmaterial, utbildningar, referensgruppsmöten, kunskapsutbytes- och nätverksträffar uppföljning, utvärdering etc så har Mats Alfredson och Anna Jiremark, Miljökontakt, haft ett delat ansvar för detta.

Samarbetsformer

När det gäller framtagning av studiematerial och användande av informationsmaterial så har vi samarbetat med KRAV. Under 2011 har vi bl a besökt eller haft kontakt med Motala kommun, Vigs Ängar i Ystads kommun, Trosa kommun, Stockholm Resilience Centre/Albaeco och Ekologiskt Forum.

9. Slutsats och rekommendationer

Slutsats:

Det har varit positivt att Jordbruksverket är huvudfinansierare. Detta har skapat en legitimitet åt projektet och en tro på att 25-procentsmålet är inom räckhåll. Det har visat sig vara framgångsrikt att arbeta med den metod och pedagogik som vi beskrev i ansökan. Vi har kommit i kontakt med rätt personer i kommunerna som har lyckats förankra projektet. I samarbete med oss har de skapat förutsättningar för att kunna genomföra dialogseminarierna på ett bra sätt. Responserna från deltagarna har varit mycket goda. Många uttrycker att de nu har fått en kunskapsbas och inspiration för att kunna driva arbetet med ekologisk mat och hållbar utveckling vidare. Se vidare i Bilaga 3.

Flera kommuner har börjat ta ett större grepp om ekomatsfrågan och inkludera den i hela

hållbarhetsarbetet. Fler och fler personer med olika roller och yrkesinriktningar har blivit involverade i arbetet med ekomaten. Ett bredare samarbete mellan kostchefer, miljösamordnare, pedagogisk personal mfl håller på att utvecklas.

Ett tydligare stöd och engagemang håller även på att utvecklas för det arbete med den ekologiska maten som görs av kostchefer, miljösamordnare, pedagogisk personal mfl.

Rekommendationer:

- ✓ Hitta rätt person i kommunen/landstinget som har en strategisk roll och position.
- ✓ En god kontakt skapas mellan projektledare och kontaktperson.
- ✓ Referensgruppen är mycket viktigt för att skapa legitimitet åt projektet.
- ✓ Sammansättningen av referensgruppen är också betydelsefull. Många enheter och funktioner behöver vara representerade för att intresset för ekomatfrågan i kommunen ska spridas och etablera sig i hela organisationen.
- ✓ Uppgiften som deltagarna får mellan utbildningstillfällena ger en fördjupad kunskap och en acceptans för hela processen.
- ✓ Att deltagarna själva är aktiva under utbildningen och inte enbart blir matade med envägskommunikation stärker förändringsprocessen och ökar delaktigheten.
- ✓ Öka kunskapen och insikten om att det går att höja andelen ekologiska livsmedel avsevärt utan att öka budgeten
- ✓ Det är angeläget att de deltagande kommunerna varje halvår får en uppföljningskontakt när det gäller ekostatistik mm så att de upplever att det är intressant att fortsätta utvecklingen med den ekologiska maten.

10. Kontaktperson

Mats Alfredson, Hushållningssällskapet Väst
0303-23 20 66

11. Bilagor

Bilaga 1: Rapport från Mats Lönngren, MIKOM, extern utvärderare av projektet. Denna bilaga kommer att skickas in under december månad, enligt överenskommelse med Dina Sacic.

Bilaga 2: Procentandel ekologiska livsmedel EKOÖKNINGAR 2011

Bilaga 3: Utvärderingar deltagare EKOÖKNINGAR 2011

